

Båtbyggartraditionen på "Platsen" i Siknäs

Britt Brunnström född Johansson besökte nyligen föreningen Allmongebåtar i Luleå. Hontillhör familjen som i Siknäs byggde vackra och fina träbåtar bl.a. Dafne, Kaisa, Setsis, Trix, Silo, Nasse, Tyr och Lotsbåten Doggen. Av dessa har vi i föreningen genom åren fått ta hand om båtarna Trix, Tyr, Thetis och Silo.

Trix ritades och konstruerades av Artur. Den köptes av **Sixten Olsson** som då var chef för Systembolaget i Luleå. Efter honom tog svärsonen **Sture Johansson** (chef på Erisoft i Luleå) hand om båten. Efter honom tog hans dotter hand om båten som hon sedan skänkte till föreningen Allogebåtar.

Ute på "**Platsen**" i väglöst land, cirka en mil från byn, växte upp en familj som i tredje generationen utvecklade ett båtbyggarkunnande som blev mycket omtalat för sin höga kvalitet. Den yngste av pojkarna i den familjen, Einar Johansson, har efterlämnat en egen inspelning om familjen från början ute på platsen och hur båtbyggeriet kom till.

Så här berättar Einar:

"Jag ska här i stora drag försöka redogöra för min släkt. Detta kommer inte att bli något mera ingående eftersom jag saknar exakta datum och årtal i synnerhet från äldre tider.

Min farfar, Johan Jönsson, härstammade från Siknäs och hans hemgård Heden. Han var född i början av 1800-talet. Farmor var även från Siknäs och hennes hem kallades Brobacken. Hennes namn som ogift var Anna Cajsa Johansdotter. Tillsammans hade dom fyra barn, Johannes, Petter, Maria och Anna Greta.

Min morfar hette Erik August Nilsson, och hans hemgård kallades Henriks, och mormor hette Regina. Tillsammans hade dom elva barn: Johannes, Maria, Hilda, August, Anna Emilia, Anna, Jenny, Mina, Edla, Hanna och Emil.

Farfar och farmor gifte sig i mitten på 1800-talet och flyttade till platsen där farmor hade ärvt en jordlott på 2,5 hektar. Tidigare hade farmors föräldrar haft fåbodvall där på västra sidan av bäcken.

Vid giftermålet flyttade farfar den gamla stugan från sin hemgård till Platsen. Den stugan finns fortfarande kvar där. Farfar odlade upp lite jord som dom kunde så lite korn på, och sätta potatis för husbehov. Jämte farmors arv av jordlotten foljde även en servitutsrätt som gav ägaren rätt till fritt bete för sina kreatur, vilket innebar rätt till slåtter på stamhemmanets myrar, samt fritt bränsle för husbehov från vindfällda torra träd. Tillsammans med detta och fisket kunde de nödortfikt livnära sig.

I slutet av 1800-talet gifte sig min far, Petter Johansson, med min mor Hilda Eriksson och övertog Platsen. Tillsammans fick de elva barn som uppnådde vuxen ålder. Dom var August, Hildur, Algot, Maria, Mina, Artur, Margareta, Emil, Elof, Einar och Dagny.



Till sist skall jag förklara varför detta ställe fått namnet Platsen. Det byggdes en skuta någon gång på slutet av 1700-talet nere vid sjön, och då kallades ett sådant ställe byggnadsplats, vilket senare förenklades till enbart Platsen”.

Här fortsätter Einars berättelse om båtbyggeriets uppkomst i en närmast poetisk form:

"Häromdagen återsåg jag henne, Miranda, efter nära femtio år. Vilka minnen återuppväcker hon inte när hon står ordentligt upplad vid Esso bensinmack. Hur är det möjligt att hon kunnat bevara sin värdighet för det element som hon är avpassad för, efter så lång tid? Jo, av uppgift från nuvarande ägaren, det har hon tydligen. Det tyder ju i första hand på god kvalitet som hon iir gjord utav och god omvårdnad av hennes ägare.

Skrovet på cirka 8x2,25 meter i furu med inredning av hondurasmahogny, torpedruff och vindruta av ek. Joo, det är en båt det handlar om. Sköna linjer som gott kan tävla med många monster av idag som far omkring i våra farvatten. I formen kanske tanken snuddar vid en 'Petterssonare' men är förvisso inte alls en produkt av honom utan en modell som skapats av min bror Artur, vilken efter många timmars petande vid ritbrädet med enkla medel åstadkom en nära nog fullständig ritning av henne.

Det var inte bara formgivningen som Artur var mästare på utan även hanteringen av materialet. Hans handlag var den borne mästarens. Visst var man med och gnetade med spant och annat, men med överinseende av honom förstås. Nästan allting som hörde till båten skulle göras för hand. Smidesarbeten såsom roder, hjärtstock, skäddare och en del beslag som sedan skickades till en fabrik för förkromning.

I den oansenliga verkstad som båten tillverkades i fanns inte många maskinella hjälpmedel: en planhyvel, klyvsåg och en hemgjord bandsåg vilka drevs av en motor från en T-ford. När så allt smidesarbete och beslag var gjorda och satt i båten så skulle den impregneras. Impregneringern bestod av rå linolja blandad med terpentin och detta var mycket bra impregnering som vi ansåg. Detta ströks till träet var mättat, och sista strykning gjordes med kokt linolja.

Sedan vidtog inmontering av motor och bränsletankar, och sista ytbehandlingen bestod av att strykä bordläggning ocl inredning med båtfernissa, som var av märket Sparvar, ett par gånger. Efter dessa arbeten var hon klar för sjösättning vilket tillgick på så sätt att att rullar lades ut på marken, och då gick det ganska lätt att med inte alltför många manna dra henne den cirka 150 meter långa vägen ner till sjön.

Ja' detta är ett exempel på hur det gick till med båtbyggeriet på Platsen, som kom att heta Bröderna Johanssons båtbyggeri. De båtar som byggdes där gick under namnet Siknäs båtar.



Den som startade båtbyggeriet var min äldsta bror, August. Förutom han så jobbade mina äldre bröder i den verkstad som dom uppförde där. Det var Algot, Emil och Artur. Efter hand som vi började kunna hålla

någorlunda hjälpligt i verktyg tillkom Elof och jag. Kanske jag ska tala om att jag heter Einar.

Jag var den yngste i kullen, men då hade August emigrerat till Kanada. När han kom tillbaka återgick han bara en kort tid till båtbygget, och när han slutade började han med värme- och sanitetsinstallationer. Därefter var det Artur som var chef och vi var då förutom Emil, Algot och Elof även jag som gnetade med båtbyggeriet. Efter något år slutade Algot som gifte sig och flyttade in till Siknäs, eller byn som vi sa. Efter ytterligare något år dog Elof, och då var Artur, Emil och jag kvar.

Emil stack iväg till Katrineholm, det var någon gång i mitten på 30-talet, och studerade ett tag på Tekniska där men tog aldrig någon examen. Sedan fortsatte han att jobba på båtbyggerier söderut. I slutet på 30-talet tröttnade även jag och stack iväg till Stockholm. Lönsamheten i båtindustrin som vi bedrev på Platsen kan man tala tyst om."

Det var ju inte bara båtbygge som vi vi sysslade med utan det var diverse jobb, som exempelvis stuve-riarbete på Törefors och lite fiske, särskilt löja på höstarna. Sedan hade vi ju ett litet jordbruk och då fick vi bröder hjälpa pappa med detta.

1939 upphörde alla båtbyggnationerna på platsen, och 1940 var bara far och mor kvar där, och då kom jag hem, och sedan flyttade vi in till Siknäs. Platsen upphörde i och med detta att vara permanent bebott.

1942 återupptog vi båtbyggeriet och uppförde en verkstad i Siknäs. Vi var då, förutom Artur, Emil och jag, även vår svåger Georg. Detta båtbyggeri drev vi cirka två år, då den verkstaden brann ned, och i och med detta var det definitivt slut med båtbyggnads-epoken för Bröderna Johanssons del."

Under sin levnad berättade Einar för mig att man högg båtved på södra änden av Bergön, bogserade virket bakom en liten båt med utombordsmotor till Pålängeån eller Törefors för sågning av båtverket och därefter bogsering tillbaka till Platsen för båtbyggande. Förutom själva båtbyggandet behärskade man alla sorters hantverk som hörde till, exempelvis smide. Bland de större båtar man byggde kan nämnas stuvarbåten Vega, lotsbåten och Levi Olssons motorbåt Daphne. Efter branden fortsatte Artur en tid med byggande av mindre fiskebåtar, som i fråga om form och kvalitet får anses ha varit fulländade.

